บทที่ 1

บทนำ

ปัญหาและความสำคัญของปัญหาวิจัย

การมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาระดับกลางต่อจากประถมศึกษา ซึ่งรัฐได้พยายามกระจายการศึกษาออกไปสู่ชนบทมากขึ้น เพื่อเป็นการขยายการศึกษาให้กับพลเมืองทุกคนภายในประเทศและในอนาคตอันใกล้นี้ การมัธยมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจะเป็นการศึกษาภาคบังคับ ซึ่งมุ่งที่จะให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาอาชีพที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจ และความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพ ที่เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2520) ดังนั้น ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535-2539) จึงได้มีมาตรการให้เร่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยให้โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา เพิ่มอัตราการรับนักเรียนเข้าเรียนต่อจากผู้จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่จะเข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากร้อยละ 46 ในปี 2532 เป็นไม่น้อยกว่าร้อยละ 73 ในปีสุดท้ายของแผน ฯ คือใน ปี 2539 แต่จากผลสรุปแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และ ฉบับที่ 6 (ครึ่งแผน) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2529, 2534) จะเห็นได้ว่าการจัดการมัธยมศึกษายังประสบปัญหาต่าง ๆ ซึ่งพอจะสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาในเรื่องโรงเรียนรับนักเรียนได้ไม่ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ ทำให้เกิดปัญหาขึ้นมากมาย โดยเฉพาะปัญหาในโรงเรียนขนาดเล็ก เมื่อรับนักเรียนไม่ได้ตามเป้าหมายจำนวนครูในโรงเรียนก็ย่อมจะต้องลดลงตามสัดส่วนของนักเรียนต่อครู ซึ่งต้องเป็นไปตามเกณฑ์ที่สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูได้กำหนดขึ้น กล่าวคือเมื่อมีครูขอย้ายออกจะไม่มีครูเข้าไปแทนหรือบรรจุใหม่ให้ อันจะมีปัญหาถึงการเรียนการสอนภายในโรงเรียน นอกจากนี้ในด้านงบประมาณจากรัฐก็จะลดน้อยลงตามไปด้วย

2. ปัญหานักเรียนลาออกกลางคันและการตกซ้ำชั้น ทำให้เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษาขึ้น จากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่าในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีอัตราการสูญเปล่าทางการศึกษาร้อยละ 7 ขึ้นไป (กรมวิชาการ, 2521) และจากรายงานการวิจัยเรื่องคุณภาพประสิทธิภาพของโรงเรียนทุกระดับ ในเขตกรุงเทพมหานคร ปรากฏว่าประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีการสูญเสียมากที่สุด คือสูญเสียถึงร้อยละ 79 (กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ, 2521)

3. ปัญหาด้านการจัดสรรทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ ถึงแม้ว่าการมัธยมศึกษาจะได้รับงบประมาณในการจัดการศึกษาสูงขึ้นทุกปี โดยในปีงบประมาณ 2533-2534 จะได้รับงบประมาณทั้งสิ้น 14,253.1 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 19.3 ของงบประมาณรายจ่ายด้านการศึกษาทั้งหมด แต่ก็ยังมีปัญหาด้านขาดแคลนงบประมาณโดยเฉพาะในโรงเรียนขนาดเล็ก

4. ปัญหาด้านความไม่เสมอภาคทางการศึกษา แม้ว่าจะได้มีการขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตชนบทยากจน 38 จังหวัด ในปีการศึกษา 2530 และขยายพื้นที่ให้ครอบคลุมทั่วประเทศในปีการศึกษา 2531 ซึ่งทำให้อัตราการเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพิ่มขึ้น จากผลการวิเคราะห์อัตราการเรียนต่อระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นตั้งแต่ปีการศึกษา 2532-2535 ผลปรากฏว่ามีนักเรียนเข้าเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษาคิดเป็นร้อยละ 41.29, 45.63, 49.42 และ 52.41 จากนักเรียนที่เข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 47.19, 51.74, 60.84 และ 67.47 ตามลำดับปีการศึกษา (ฝ่ายสถิติและข้อมูล กองแผนงาน กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2532-2535) และโรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนกลาง ได้ปรับปรุงระบบการรับนักเรียนเข้าเรียนต่อในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยการกำหนดพื้นที่ให้บริการของโรงเรียนและกำหนดให้มีการจับฉลากเข้าเรียนขึ้น สำหรับนักเรียนที่อยู่ในเขตพื้นที่ให้บริการของโรงเรียน เป็นจำนวน 10-40 % ของจำนวนนักเรียน ที่กำหนดตามแผนการรับนักเรียนในแต่ละโรงเรียน (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7, 2535-2539) ก็ตาม เพื่อที่จะให้โรงเรียนได้รับใช้สังคมหรือชุมชนที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ อีกทั้งยังเป็นการสร้างความเสมอภาคทางการศึกษาให้เกิดขึ้นในสังคมด้วยทางหนึ่ง แต่ผู้ปกครองที่มีฐานะดีส่วนใหญ่มักจะส่ง

ลูกหลานไปเรียนในโรงเรียนใหญ่ ๆ ที่มีชื่อเสียง หรือโรงเรียนที่อยู่ในเมืองมากกว่าโรงเรียนที่อยู่นอกเมืองหรือโรงเรียนที่อยู่ในชนบท

จะเห็นได้ว่าปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นปัญหาที่จะส่งผลให้ประสิทธิภาพการจัดการมัธยมศึกษาลดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีความสูญเปล่าทางการศึกษามากขึ้นเพียงไร ก็จะส่งผลให้ประสิทธิภาพทางการศึกษาลดลงด้วย ทั้งนี้เพราะประสิทธิภาพและความสูญเปล่าเป็นของคู่กัน ดังนั้นหากประสงค์จะให้ได้ประสิทธิภาพทางการศึกษาที่สูงก็จะต้องลดความสูญเปล่าทางการศึกษาให้ต่ำลงที่สุดเท่าที่จะทำได้

เมื่อกล่าวถึงประสิทธิภาพในทางเศรษฐศาสตร์ จะต้องย้อนกลับไปดูวัตถุประสงค์หรือดูผลผลิตที่คาดหวังจากกิจกรรมหนึ่ง ๆ ประสิทธิภาพจึงเป็นตัวเชื่อมระหว่างปัจจัย (input) กับผลผลิต(output) กิจกรรมที่มีประสิทธิภาพจะให้ปริมาณของผลผลิตโดยใช้ปัจจัยน้อยที่สุดหรือปัจจัยที่จำกัดสามารถให้ผลผลิตที่สูงสุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2526) มาร์ค บลาว (Mark Blaug,1976 อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2526) นักเศรษฐศาสตร์การศึกษาผู้หนึ่ง ได้แบ่งประสิทธิภาพทางการศึกษาออกเป็น ประสิทธิภาพภายใน (internal efficiency) ซึ่งหมายถึงระบบบริหารการจัดการศึกษา และประสิทธิภาพภายนอก (external efficiency) ซึ่งหมายถึงประสิทธิภาพของผู้เรียนในการใช้ความรู้ความสามารถในสังคมในการวัดประสิทธิภาพภายในจะอาศัยการวิเคราะห์ต้นทุนผลผลิต (cost-effectiveness) ส่วนการวัดประสิทธิภาพภายนอก เป็นการวิเคราะห์ต้นทุนผลตอบแทน (cost-benifit)

ในการวัดประสิทธิภาพของระบบการศึกษา สามารถจัดกระทำได้ในหลายลักษณะ เวอร์ดีลีน (Werdelin, 1972 อ้างถึงในสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2526) ซึ่งเป็นผู้พัฒนาความคิดเกี่ยวกับการศึกษาในรูปแบบการเคลื่อนตัว (flow model) ของนักเรียนในชั้นต่าง ๆ ในระบบการศึกษา ได้เสนอวิธีวัดประสิทธิภาพของระบบการศึกษาในแบบต่าง ๆ โดยระบุว่าการเลือก หรือการนำแบบมาใช้ก็แล้วแต่ข้อมูลที่อำนวยอยู่ในแต่ละประเทศ ซึ่งรูปแบบนี้เป็นวิธีประเมินประสิทธิภาพของระบบการศึกษาที่ใช้กันดั้งเดิม (primitive method) ซึ่งจะหาได้จากอัตราส่วนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในปีที่กำหนดไว้กับนักเรียนรุ่นเดียวกันที่จบการศึกษาในปีสุดท้าย เช่น นักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 1 ในอีก 3 ปีต่อมา ซึ่งเป็นสัดส่วนของการจบการศึกษา ในชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นนั่นเอง จนถึงวิธีที่ละเอียดซึ่งเป็นการศึกษากลุ่มนักเรียนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเป็นการศึกษาระยะยาวตลอดระบบการศึกษา โดยอาศัยข้อมูลเกี่ยวกับอัตราการเลื่อนชั้น การสอบตก และการออกกลางคันรายชั้น รายปี เป็นต้น ซึ่งเหมาะกับประเทศที่มีระบบการเก็บข้อมูลที่ดีมีขั้นตอน (true cohort method)

สำหรับปัจจัยการพิจารณาประสิทธิภาพการศึกษา ที่นิยมทำกันแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านต้นทุนค่าใช้จ่าย และ ด้านการใช้เวลา (นวลทิพย์ ควกุล, 2527) ดังนั้นในการพิจารณาค่าใช้จ่ายต้นทุนต่อหัวของนักเรียน 1 คน ต้องคำนึงถึงผลผลิตทางการศึกษาด้วยว่าหมายถึงสิ่งใด หากต้องการให้ผลผลิต หมายถึง จำนวนนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาภายในเวลาที่กำหนด ต้นทุนต่อหัวของการลงทะเบียนเรียน จะต้องปรับด้วยจำนวนนักเรียนที่สอบตกและออกกลางคันเสียก่อน

Wilson (Bruce L. Wilson, 1988) ได้กล่าวไว้ว่าการศึกษาในระดับมัธยมศึกษานั้นหากจะศึกษาถึงประสิทธิภาพของการศึกษาในระดับนี้ก็ควรศึกษาใน 2 ด้าน คือ ด้านการจัดการศึกษาและด้านการทำให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษา ในระดับนี้ด้วย ส่วน Delphin (James Lee Delphin, 1988) กล่าวว่าการจัดการศึกษานั้นจะต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการศึกษาเป็นสำคัญ ซึ่งจะต้องไม่ให้เกิดความลำเอียงขึ้น จากการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับระบบโรงเรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (อ้างถึงในรัตนา ตั้งศิริชัยพงษ์ , 2532) เพื่อปรับปรุงคุณภาพและประสิทธิภาพการศึกษา ได้พิจารณาระบบโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็น 3 ส่วน คือ ปัจจัยการจัดการศึกษา ได้แก่ นักเรียน หลักสูตร และทรัพยากรทางการศึกษา กระบวนการจัดการศึกษา และ ผลจากการจัดการศึกษา

ดังนั้นประสิทธิภาพทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาประสิทธิภาพภายใน (internal efficiency) โดยมุ่งศึกษาในด้านการจัดระบบการศึกษาภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาว่าควรจะจัดอย่างไรจึงจะทำให้นักเรียนสามารถเรียนจบภายในเวลาที่กำหนดและต้องคำนึงถึงความเสมอภาคในการจัดการศึกษาด้วยโดยในด้านความเสมอภาคทางการศึกษานั้นแยกออกได้เป็น ความเสมอภาคในด้านโอกาสทางการศึกษา ทรัพยากรทางการศึกษา และคุณภาพทางการศึกษา(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2525)

อย่างไรก็ตามเท่าที่ผ่านมา ได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษาไว้บ้างแล้วดังนี้ คือ ได้มีการวิจัยเรื่องคุณภาพประสิทธิภาพของโรงเรียนทุกระดับในเขตกรุงเทพมหานครในปี พ.ศ. 2520 โดยได้ศึกษาถึงคุณภาพปัจจัยและผลผลิต อันได้แก่ อัตราการสอบตกการลาออกของนักเรียนแล้วเปลี่ยนเป็นค่าใช้จ่ายที่ต้องสูญเสียไป คิดเป็นร้อยละของค่าใช้จ่ายทั้งหมดต่อปีของโรงเรียนนั้น ปรากฏว่าประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย มีการสูญเปล่าในระดับร้อยละ 46 และ 43 ตามลำดับ เมื่อมีการสูญเปล่าก็ทำให้ประสิทธิภาพลดลงด้วย (กรมวิชาการ, 2520) ต่อมาในปี พ.ศ. 2526 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ทำวิจัยเรื่องประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษาอีกครั้งหนึ่ง โดยใช้โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนทั่วประเทศเป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจากผลการวิจัยครั้งนี้ ได้ข้อสรุปลักษณะสำคัญที่เป็นปัญหาหลักของการมัธยมศึกษา 3 ประการ คือ ปัญหาเกี่ยวกับโอกาสการเข้าเรียนต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษา ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา ในโรงเรียนที่มีขนาด ระดับ และสังกัดต่างกัน และปัญหาความไม่เสมอภาคทางการศึกษา ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา

จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา นอกจากจะมีปัญหาด้านปริมาณด้านคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษาในระดับนี้แล้ว จากผลการประเมินแผนพัฒนาการศึกษาฉบับที่ 5 และ ฉบับที่ 6 (ครึ่งแผน) ที่ผ่านมา โดยได้พิจารณาทั้งปัจจัย กระบวนการผลิต และผลผลิตในระดับมัธยมศึกษา พบว่า ยังมีความแตกต่างกันในด้านพื้นฐานของนักเรียน คุณภาพของปัจจัยและกระบวนการภายในโรงเรียน ซึ่งย่อมจะมีผลทำให้ผลผลิตของการจัดการศึกษามีคุณภาพแตกต่างกันด้วย ทั้งนี้เนื่องจากพื้นฐานที่ต่างกันเมื่อได้รับสภาพของปัจจัยและกระบวนการในโรงเรียนที่แตกต่างกัน อีกทั้งมีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ ซึ่งหลักสูตรใหม่นี้กระทรวงศึกษาธิการได้มอบหมายให้แต่ละโรงเรียนเป็นผู้จัดดำเนินการจัดแผนการเรียน การทดสอบ และประเมินผลการเรียนเอง ดังนั้นคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษาย่อมจะแตกต่างกันออกไประหว่างโรงเรียนขนาดใหญ่และ โรงเรียนขนาดเล็ก โรงเรียนที่อยู่ห่างไกลและโรงเรียนในเมืองหรือโรงเรียนชานเมือง แม้จะได้มีการประเมินมาตรฐานของโรงเรียนขึ้นโดยฝ่ายส่งเสริมมาตรฐาน

การศึกษา แต่ก็มิได้หมายความว่าโรงเรียนที่มีมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กรมสามัญกำหนดขึ้นจะทำให้โรงเรียนทุกโรงเรียนทั่วประเทศมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกัน เพราะการประเมินมาตรฐานโรงเรียนเป็นเพียงการประเมินการบริหารงานของโรงเรียนเท่านั้น

จากงานวิจัยและผลสรุปตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ผ่านมาพอสรุปได้ว่าการมัธยมศึกษาจะมีประสิทธิภาพหรือไม่นั้น น่าจะพิจารณาได้จาก

1. การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา โดยให้นักเรียนที่เข้าเรียนในชั้นมัธยมศึกษาสามารถเรียนจบหลักสูตรภายในระยะเวลาที่กำหนด

2. ความเสมอภาคทางการศึกษา โดยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้าเรียนและพัฒนาทักษะ ความสามารถทางสติปัญญาที่ทัดเทียมกัน และไม่จำกัดฐานะทางเศรษฐกิจของบุคคลนั้น

3. ทรัพยากรทางการศึกษา จะต้องจัดทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเป็นธรรม ทั้งทรัพยากรทางด้านวัตถุ ทรัพยากรทางด้านบุคคล และทรัพยากรทางด้านการเงิน

4. ความสูญเปล่าทางการศึกษาเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึง ซึ่งได้แก่ อัตราการตกชั้นและการลาออกกลางคันของนักเรียน เพราะถ้าหากมีนักเรียนตกชั้นหรือออกกลางคันมาก ๆ ก็จะมีผลทำให้ประสิทธิภาพทางการศึกษาลดลงด้วย

จะเห็นได้ว่าคุณภาพและประสิทธิภาพของการศึกษา เป็นเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งในการวางแผนงานและดำเนินงานทางการศึกษา ซึ่งในการปรับปรุงการศึกษาไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างระบบบริหาร หลักสูตรหรือกระบวนการเรียนรู้ มีเหตุผลที่สำคัญในการปรับปรุง คือ เพื่อให้การศึกษามีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้น (จันทร์เพ็ญ เชื้อพานิช, 2524)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาประสิทธิภาพการมัธยมศึกษา โดยกำหนดให้ปัญหาที่ค้นพบจากงานวิจัยที่ผ่านมาเป็นตัวบ่งชี้ประสิทธิภาพการมัธยมศึกษา เพราะผู้วิจัยเห็นว่าหากมีการจัดการศึกษาที่ดีได้ผลตามเป้าหมายที่วางไว้ โดยใช้เวลาตามที่กำหนด มีการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษาอย่างเป็นธรรม ทุกคนมีความเสมอภาคในการศึกษาในระดับนี้ ตลอดจนลดความสูญเปล่าทางการศึกษาให้น้อยที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ ก็จะทำให้ประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษาเกิดขึ้นมากที่สุดเช่นกัน กอรปกับผู้วิจัยเห็นว่า ฝ่ายสถิติและข้อมูล กองแผนงาน และหน่วยงานอื่น ๆ ของ

กรมสามัญศึกษา ได้จัดเก็บรวบรวมข้อมูลทางการศึกษาไว้เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะนำข้อมูลเหล่านั้น มาใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้รวมของประสิทธิภาพการมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้น โดยที่ตัวบ่งชี้รวมของประสิทธิภาพการมัธยมศึกษาตอนต้น ได้มาจากการนำข้อมูลเหล่านั้นมาจัดกระทำเป็นลักษณะของตัวบ่งชี้รวม ซึ่งจะจำแนกข้อมูลออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการศึกษา ด้านความเสมอภาคทางการศึกษา ด้านทรัพยากรทางการศึกษา และด้านความสูญเปล่าทางการศึกษา สาเหตุที่จะต้องสร้างเป็นตัวบ่งชี้รวม ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มตัวแปรทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพการมัธยมศึกษาทั้ง 4 ด้านเข้าด้วยกัน เพื่อที่จะอธิบายลักษณะรวมของประสิทธิภาพการมัธยมศึกษาได้ดีขึ้น เพราะในการกำหนดประสิทธิภาพทางการศึกษาที่มีอยู่นั้น เป็นการจัดทำเป็นรายตัวแปรย่อยของแต่ละด้าน หากต้องการดูประสิทธิภาพด้านใดก็จะต้องดูเป็นด้าน ๆ แยกจากกันซึ่งยังไม่ได้ภาพรวม และจะต้องเอาผลของแต่ละด้านมาวิเคราะห์ต่อไปอีกทำให้ยุ่งยากและเสียเวลามาก แต่หากได้จัดทำในลักษณะของตัวบ่งชี้รวมแล้ว เมื่อต้องการที่จะดูประสิทธิภาพการมัธยมศึกษาจะสามารถดูได้ง่ายขึ้น และเป็นการขจัดข้อมูลหรือตัวแปรที่ไม่มีความจำเป็นหรือเกี่ยวข้องน้อยมากออกไป ซึ่งจะเป็นการสะดวกในการที่จะเก็บข้อมูลในอนาคตต่อไปอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมของประสิทธิภาพการมัธยมศึกษาตอนต้น ในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. พัฒนาตัวบ่งชี้รวม (composite indicators) ของประสิทธิภาพการมัธยมศึกษาตอนต้น และตัวบ่งชี้รวมของประสิทธิภาพการมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านการจัดการศึกษา ความเสมอภาคทางการศึกษา ทรัพยากรทางการศึกษา และความสูญเปล่าทางการศึกษา

2. เพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพเป็นรายด้าน และประสิทธิภาพรวมของการมัธยมศึกษาตอนต้นตามขนาดของโรงเรียนมัธยมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาประชากรซึ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ในช่วงปีการศึกษา 2532-2535 จำนวน 1,803 โรงเรียน

ความจำกัดของการวิจัย

1. ประสิทธิภาพในงานวิจัยนี้เป็นประสิทธิภาพที่จะบรรลุผลตามเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยใช้ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ (secondary data) จากฝ่ายสถิติและข้อมูล กองแผนงาน ฝ่ายส่งเสริมมาตรฐานการศึกษา กองการมัธยมศึกษา กองการเจ้าหน้าที่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ โดยใช้ข้อมูลเฉพาะโรงเรียนที่มีนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ในปีการศึกษา 2532-2535 ซึ่งเป็นปีการศึกษาที่ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลมาใช้ในงานวิจัยในครั้งนี้

ข้อตกลงเบื้องต้น

ข้อมูลที่ทางโรงเรียนได้กรอกมานั้นถูกต้องตรงกับสภาพความเป็นจริงทุกประการ

คำจำกัดความเชิงปฏิบัติการ

การมัธยมศึกษา หมายถึง การศึกษาหลังการประถมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลายใช้เวลาเรียนระดับละ 3 ปี ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึง การมัธยมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจัดในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรม

สามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอน ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) ในปีการศึกษา 2532-2535

ตัวบ่งชี้ หมายถึง สิ่งที่นำมาวัดหรือชี้สภาพการณ์ของระบบการศึกษาในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ ตามระดับที่ต้องการวัดหรือตรวจสอบซึ่งสามารถกำหนดเป็น ปริมาณ หรือตัวเลขได้ สำหรับในงานวิจัยนี้ หมายถึงตัวบ่งชี้ในด้านการจัดการศึกษา ความเสมอภาคทางการศึกษา ทรัพยากรทางการศึกษา และความสูญเปล่าทางการศึกษา

ดัชนีเดี่ยว หมายถึง ตัวแปรที่บ่งบอกลักษณะใดลักษณะหนึ่ง เพื่ออธิบายเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ในงานวิจัยครั้งนี้ หมายถึงดัชนีเดี่ยวในด้านการจัดการศึกษา 10 ตัว ดัชนีเดี่ยวในด้าน ความเสมอภาคทางการศึกษา 10 ตัว ดัชนีเดี่ยวในด้านทรัพยากรทางการศึกษา 22 ตัว และดัชนีเดี่ยวด้านความสูญเปล่าทางการศึกษา 6 ตัว

ดัชนีชี้รวม หมายถึง การรวมตัวแปรทางการศึกษาจำนวนหนึ่งเข้าด้วยกันโดยมีการถ่วงน้ำหนักของตัวแปรแต่ละตัวเพื่อคำนวณหาค่าดัชนีรวมออกมาตามน้ำหนักนั้น สำหรับในงานวิจัยนี้ หมายถึง คะแนนรวม (composite score) ที่ได้จากผลคูณของคะแนนมาตรฐานของตัวแปรกับน้ำหนักตัวประกอบที่ได้จากการวิเคราะห์ในครั้งนี้

ประสิทธิภาพ หมายถึง การพิจารณาผลงานที่ทำลงไปว่าสำเร็จบรรลุผลตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ในงานวิจัยนี้ หมายถึง ประสิทธิภาพในด้าน การจัดการศึกษา

ความเสมอภาคทางการศึกษา ทรัพยากรทางการศึกษา และความสูญเปล่าทางการศึกษา

ตัวบ่งชี้รวมของประสิทธิภาพการมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง สิ่งที่ชี้สภาพที่จะทำให้เกิดประสิทธิภาพของการมัธยมศึกษาขึ้น ซึ่งประกอบด้วยสภาพการณ์ทางด้าน

1. การจัดการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นให้ครบในเวลาที่กำหนด 3 ปี
2. ความเสมอภาคทางการศึกษา
3. การได้ทรัพยากรทางการศึกษาที่เหมาะสมและเป็นธรรม
4. ความสูญเปล่าทางการศึกษาน้อยที่สุด

การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา หมายถึง ความสามารถในการจัดดำเนินการได้อย่างครบถ้วนตามเป้าหมาย โดยมีการจัดนักเรียนทุกคนเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตามเป้าหมายและจบหลักสูตร ภายในระยะเวลา 3 ปี

ความเสมอภาคทางการศึกษา หมายถึง การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนและมีโอกาสที่จะพัฒนาทักษะและความสามารถทางสติปัญญาได้ทัดเทียมกัน ซึ่งในงานวิจัยนี้หมายถึงโอกาสการเข้ารับการศึกษาในโรงเรียน

ทรัพยากรทางการศึกษา หมายถึง ทรัพยากรบุคคล ได้แก่ ครู-อาจารย์ ผู้บริหารโรงเรียน นักเรียน เจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ทรัพยากรทางวัตถุ ได้แก่ ที่ดิน สิ่งก่อสร้าง อุปกรณ์การเรียนการสอน ฯลฯ และทรัพยากรทางการเงิน ได้แก่ งบประมาณทางการศึกษา

ความสูญเปล่าทางการศึกษา หมายถึง อัตราส่วนของความสัมพันธ์ระหว่าง

ปัจจัยกับผลผลิตที่เป็นจริงและที่เป็นอุดมการณ์ซึ่ง ในงานวิจัยนี้หมายถึง อัตราการออกกลางคัน อัตราการซ้ำชั้น และร้อยละ หรืออัตราการไม่จบการศึกษาตามเวลาที่กำหนดของนักเรียน

ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การกำหนดเกณฑ์ของโรงเรียนตามจำนวนนักเรียน ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่กรมสามัญศึกษาเป็นผู้กำหนดขึ้น โดยแบ่งเป็น

1. โรงเรียนขนาดเล็ก เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1-499 คน
2. โรงเรียนขนาดกลาง เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500-1,499 คน
3. โรงเรียนขนาดใหญ่ เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1,500-2,499 คน
4. โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ เป็นโรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 2,500 คนขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ได้ตัวบ่งชี้รวมของประสิทธิภาพการมัธยมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นขึ้น

2. เป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการศึกษา ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. เป็นแนวทางของการรวบรวมข้อมูล เพื่อสร้างระบบข้อมูลทางการศึกษาอันจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย และจัดทำแผนการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นต่อไป